

Cât de aproape este Republica Moldova de Spațiul European de Cercetare? (How close is the Republic of Moldova to the European Research Area?)

GHEORGHE CUCIUREANU

Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale al Academiei de Științe a Moldovei, str. Academiei 5A, 2028, Chișinău, Republica Moldova

The paper contains an analysis of science policy's actions at national level related to the priorities for completion of the European Research Area by 2014. The presented material is a summary of the research, which assesses the level of achievement in the Republic of Moldova of the ERA priorities: more effective national research systems; optimal transnational cooperation and competition; an open labour market for researchers; gender equality and gender mainstreaming in research; optimal circulation, access to and transfer of scientific knowledge, including via digital ERA.

Keywords: ERA, Science policy, European integration, National R&D system, Transnational cooperation, Access to knowledge.

1. Introducere. Problema investigată

La nivelul Uniunii Europene, este recunoscut că o capacitate de cercetare și inovare de prim rang, creată pe o bază științifică publică solidă, este esențială pentru o redresare economică durabilă și pentru asigurarea poziției Europei în contextul ordinii mondiale emergente. Cercetarea științifică este un element cheie al Strategiei Europa 2020, dar și a inițiativei de creare a unei „Uniuni a inovării”, care are ca scop să garanteze că produsele și serviciile bazate pe cunoștințe contribuie substanțial la creșterea și crearea de locuri de muncă [1]. Comisia Europeană a propus o creștere a bugetului comunitar pentru cercetare-dezvoltare până la 80 de miliarde euro pentru programul Orizont 2020, iar statele membre s-au angajat să atingă obiectivul de a investi în cercetare în medie 3% din PIB, până în 2020.

Însă, pentru a maximiza profiturile obținute din aceste investiții, Europa urmărește să sporească eficiența, eficacitatea și excelența sistemului său public de cercetare. Drept instrument de bază pentru realizarea acestui scop servește Spațiul European de Cercetare (ERA), „un spațiu de cercetare unificat, deschis spre lume, bazat pe piața internă, în care cercetătorii, cunoștințele științifice și tehnologia circulă liber și prin intermediul căruia Uniunea și statele sale membre își consolidează bazele științifice

și tehnologice, competitivitatea și capacitatea de a aborda, în mod colectiv, marile provocări” [2]. Documentele de politici comunitare stipulează că statele și regiunile trebuie să-și construiască sisteme de cercetare proprii puternice, în concordanță cu principiul specializării inteligente, dar și să fie mai deschise, mai interconectate și mai interoperabile pentru abordarea provocărilor comune. Se dorește, pe de o parte, creșterea concurenței, care garantează că fondurile se aloacă celor mai buni cercetători și celor mai bune echipe de cercetare, iar pe de altă parte, intensificarea cooperării, care permite minților celor mai strălucite să conlucreze pentru a găsi mai rapid soluții inovatoare la problemele majore și împiedică dublarea inutilă a investițiilor naționale în cercetare și infrastructură. Finalizarea ERA înseamnă, de asemenea, dobândirea „cele de-a cincea libertăți” - libera circulație a cercetătorilor și a cunoștințelor științifice, inclusiv prin mijloace digitale.

În conformitate cu decizia Consiliului European, ERA urmează să fie finalizat până în anul 2014 [3]. În acest scop, au fost fixate 5 priorități ale ERA și elaborate acțiuni pentru implementarea, în această perioadă de timp, a unor schimbări durabile la nivelul performanței și a eficacității cercetării europene [2]. Comisia Europeană monitorizează activitățile celor 28 state membre, dar și a celor 13 țări asociate la programele comunitare în domeniul cercetării-

dezvoltării, prin intermediul sistemului său informațional ERAWATCH.

În acest context, ne-am propus, prin acest studiu, să analizăm acțiunile întreprinse în Republica Moldova pentru integrarea în ERA, în conformitate cu prioritățile acestuia. Republica Moldova este țară asociată la Programul Cadru 7 al UE și, astfel, este vizată de obiectivele de creare a ERA. Or, finalizarea ERA se bazează pe responsabilitate, este orientată spre acțiune și impune tuturor părților sarcina de a aduce îmbunătățiri concrete sistemului de cercetare european, pe măsura competențelor fiecăreia.

2. Materiale și metode

Drept punct de pornire în acest studiu a servit analiza documentelor aprobate și a acțiunilor întreprinse la nivel european privind crearea Spațiului European de Cercetare. În vederea stabilirii stadiului actual al implementării fiecărei priorități ERA în Republica Moldova, au fost identificate politicile, actele și acțiunile relevante aprobate / implementate. Accentul a fost pus pe activitățile la nivel național întreprinse de autoritățile abilitate (în primul rând Academia de Științe a Moldovei - AȘM), iar în lipsa acestora, au fost căutate cele ale altor „actori” cu implicații asupra sistemului național de cercetare-dezvoltare. Studiul a inclus analiza informațiilor de pe paginile web ale instituțiilor, a rapoartelor și studiilor relevante, dar și a datelor statistice ale UNESCO, AȘM, BNS și CNAA.

Acțiunile incluse în analiză vizează, preponderent, perioada de după 2008, când a fost lansat Procesul de la Ljubljana – un parteneriat între statele membre, statele asociate, părțile interesate și Comisia Europeană pentru a face cercetarea europeană mai eficientă. Pentru fiecare acțiune identificată în Republica Moldova a fost precizată data aprobării/implementării, obiectivele principale, grupurile-țintă și nivelul de realizare. Acțiunile au fost apreciate în comparație cu obiectivele ERA, evidențiind limitele și punctele slabe ale politicii naționale în domeniu.

Studiul este structurat conform priorităților ERA, încercându-se să fie evaluate toate acțiunile pe care le include. Materialul expus în continuare reprezintă un sumar al analizei acțiunilor pe fiecare prioritate, o sinteză care stabilește nivelul de realizare a priorităților ERA în Republica Moldova. Din aceste considerente sunt evitate detaliile și nu este prezentată analiza fiecărei acțiuni identificate, urmând ulterior să fie finalizate cercetări aprofundate pe fiecare din prioritățile ERA.

3. Rezultate și discuții

Finalizarea ERA presupune reforme și măsuri din partea fiecărei țări pentru realizarea priorităților menționate în continuare. Să vedem care este situația în Republica Moldova.

a) Sisteme naționale de cercetare mai eficiente - inclusiv intensificarea concurenței în interiorul frontierelor naționale și investiții susținute sau mai mari în cercetare.

Obiectivul pe termen lung de investire a 1% din Produsul Intern Brut (PIB) în cercetare-dezvoltare a fost specificat în Codul cu privire la știință și inovare a Republicii Moldova, aprobat în 2004. Strategia multianuală pentru sfera științei și inovării a fost fixată mai ales în Acordul de parteneriat între Academia de Științe a Moldovei (AȘM) și Guvernul Republicii Moldova (ultimul aprobat fiind cel pe anii 2009-2012). Acordul a stipulat inițial că, cheltuielile guvernamentale în cercetare-dezvoltare vor atinge 0,8% din PIB în 2009, 0,9% în 2010 și în următorii doi ani să ajungă la 1%. Ca urmare a modificărilor Acordului, aceste obiective au fost anulate și acum obiectivul este fixat anual, însă la un nivel inferior. Criza economică și financiară a cauzat o reducere drastică a finanțării cercetării în Republica Moldova. Ponderea finanțării publice în cercetare/dezvoltare ca procent din PIB s-a redus de la 0,7% în 2008 până la 0,5% în 2010. PIB-ul a început să crească din nou din 2010, dar cheltuielile în cercetare-dezvoltare ca procent din PIB au continuat să se reducă până la 0,39% în 2012 (circa 22 milioane euro) [4]. Nu există nicio statistică oficială disponibilă privind investițiile antreprenoriatului în cercetare-dezvoltare. Ultimele date ale Institutului UNESCO pentru Statistică arată că întreprinderile din sectorul antreprenorial executau doar 11,3% din cercetare-dezvoltare în 2009 [5]. Cel mai recent document de politici, Strategia cercetării-dezvoltării a Republicii Moldova până în anul 2020 (aprobat de AȘM și în curs de aprobare la Guvern), fixează obiectivul investițiilor în cercetare-dezvoltare la 1,5% din PIB pentru anul 2020.

Finanțarea-bloc din fonduri publice este asigurată prin intermediul proiectelor instituționale, o schemă de finanțare semicompetitivă [6]. Aceasta a ajuns la 71% din finanțarea publică a cercetării-dezvoltării în perioada 2010-2012, în timp ce finanțarea competitivă pe bază de proiecte a constituit 10,5%, iar alte tipuri de finanțare – 18,5% [4]. Alte tipuri de finanțare includ finanțarea organelor administrative, a celor de deservire a cercetării, a agențiilor subordonate AȘM și a infrastructurii. Tendința observată în ultimii

ani este de creștere a finanțării instituționale în detrimentul celorlalte două tipuri de finanțare. Din cauza finanțării publice a cercetării-dezvoltării în descreștere, administrația AȘM se pare că a decis să reducă finanțarea competitivă și alte tipuri de finanțare, pentru a asigura finanțarea de bază a instituțiilor.

Finanțarea competitivă a cercetării-dezvoltării și inovării, în baza evaluărilor, a fost introdusă, în special, în anii 2000. Evaluarea în Republica Moldova se axează, în principal, pe organizațiile de cercetare, precum și pe proiecte și programe de cercetare-dezvoltare și inovare. În anul 2012, a fost creat Centrul pentru Finanțarea Cercetărilor Fundamentale și Aplicative cu scopul de a îmbunătăți alocarea competitivă a fondurilor publice în cercetare-dezvoltare și pentru separarea la nivel național a funcțiilor politice și executive, dar autonomia lui este discutabilă din cauza subordonării AȘM. Evaluările sunt efectuate, de obicei, de către experți naționali și, doar în rare cazuri, sunt implicați experți internaționali. Dependența de experții naționali reprezintă o problemă pentru o selecție obiectivă a proiectelor, din cauza relațiilor strânse între cercetători și experți într-o comunitate științifică mică. Pentru facilitarea procesului de depunere, evaluare și monitorizare a proiectelor, se utilizează Sistemul „EXPERT On-line”, iar pentru atingerea cerințelor unei expertize internaționale, în anul 2012, a fost reorganizat Consiliul Consultativ de Expertiză (deși a rămas în subordinea AȘM) și a fost aprobat un nou Regulament de efectuare a expertizei în sfera științei și inovării. Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare (CNAA) a introdus, în ultimii ani, o nouă modalitate de evaluare și acreditare a organizațiilor, cu clasificarea acestora în 3 categorii. Rezultatele evaluării instituționale, însă, nu sunt corelate cu volumul finanțării instituționale alocat pentru membrii AȘM. Din cauza perioadei scurte de aplicare, cultura de evaluare, monitorizare și analiză comparativă (*benchmarking*) internațională este încă într-o fază de dezvoltare.

2) Optimizarea cooperării și a concurenței la nivel transnațional - definirea și implementarea de programe de cercetare comune cu privire la marile provocări, creșterea calității prin concurență deschisă la nivel european, precum și construirea și punerea efectivă în funcțiune a unor infrastructuri de cercetare esențiale de nivel paneuropean.

Cooperarea științifică transnațională este o „poveste de succes” a politicii științifice și tehnologice din Republica Moldova. Datorită asocierii Republicii Moldova la Programul Cadru 7 (PC7) al UE, dimensiunea internațională a cercetării în Republica

Moldova devine tot mai recunoscută ca fiind esențială, iar participarea în programele comunitare s-a intensificat. În perioada 2011-2012, organizațiile din sfera științei și inovării au obținut aproape 50% din toată finanțarea PC7 pentru Republica Moldova. Rata de succes a crescut de la 16,34%, în 2010, până la 18,67%, în 2011-2012 [4].

Republica Moldova implementează agende comune de cercetare atât în cadrul inițiativelor europene, cât și prin intermediul programelor bilaterale. Moldova a semnat aproximativ 50 acorduri bilaterale, care prevăd cooperarea științifică în diferite forme: schimb de informații, programe de mobilitate, proiecte comune etc. Marea lor majoritate este orientată spre dezvoltarea de contacte și rețele de cooperare. Programe finanțate comune de cercetare-dezvoltare sunt stabilite cu statele membre ale UE - Germania, Italia, Franța și România. Tematica de cercetare în aceste programe este formulată larg și este conectată la domeniile prioritare naționale. O evaluare ex-post comună cu partenerii este într-o fază timpurie și a fost pusă în aplicare, de exemplu, pentru programul de cooperare cu Germania.

Republica Moldova este, de asemenea, implicată în rețelele internaționale din regiune, finanțate prin proiecte PC7 (INCO-NET), în ERA-NETe, precum și în programul COST. Cu toate acestea, implicarea echipelor moldovenești în activități comune este limitată din cauza fondurilor insuficiente și a lipsei de facilități de cercetare bine dezvoltate de mari dimensiuni în Republica Moldova. Fondurile publice naționale alocate cercetărilor coordonate la nivel transnațional se ridică la aproximativ 2.5% din cheltuielile publice pentru cercetare-dezvoltare. Prioritățile tematiche din programele comunitare devin tot mai importante la nivel național, iar Strategia cercetării-dezvoltării a Republicii Moldova, până în 2020, armonizează direcțiile strategice naționale cu prioritățile de cercetare ale Programului Orizont-2020 (cele 6 provocări sociale).

Politica de internaționalizare se concentrează pe utilizarea programelor internaționale pentru consolidarea competitivității organizațiilor de cercetare și cercetătorilor din Republica Moldova. Deschiderea programelor naționale nu este o prioritate a politicii cercetării-dezvoltării. Programele finanțate la nivel național sunt deschise pentru organizațiile de cercetare acreditate în Republica Moldova, precum și cercetătorilor străini angajați într-o organizație locală de cercetare-dezvoltare sau pe bază de autofinanțare. Evaluările externe sunt recunoscute în deciziile naționale de finanțare, într-o anumită măsură, doar în programele bilaterale finanțate.

Nu există nicio strategie privind infrastructurile de cercetare în țară. Principalele mecanisme pentru

modernizarea infrastructurii sunt: proiectele pentru procurarea echipamentului științific, care sunt mici (în perioada 2011-2012 au fost aprobate 18 proiecte cu o finanțare totală de aproximativ 450 mii euro); cerința pentru acreditarea organizațiilor ca 20% din cheltuielile organizațiilor să se refere la procurarea echipamentului și mobilități (care este dificil de atins) și participarea în proiecte internaționale. În prezent, nu există în Republica Moldova nicio infrastructură de cercetare care ar oferi acces transnațional pentru cercetători, finanțată de către PC7 și nicio infrastructură de la noi nu se regăsește pe Portalul European al bazei de date a infrastructurilor de cercetare.

Republica Moldova pune, totuși, un accent deosebit pe e-infrastructuri și participă la diferite infrastructuri de rețea europene și regionale, pentru asigurarea serviciilor avansate de internet pentru comunitatea științifică (de exemplu, GEANT, SEEGRID și SEERA-EI).

3) O piață a forței de muncă deschisă pentru cercetători - pentru a se asigura eliminarea barierelor din calea mobilității și a formării cercetătorilor, precum și din calea unor cariere atractive.

Politica resurselor umane pentru cercetare-dezvoltare se confruntă cu mai multe provocări grave în Republica Moldova:

- o reducere numerică a resurselor umane din domeniul științei și remunerarea scăzută;
- migrația persoanelor calificate în străinătate;
- îmbătrânirea personalului din cercetare-dezvoltare.

Condițiile de angajare și mediul de lucru pentru cercetători nu este atractiv. Reducerea finanțării publice a cercetării-dezvoltării, situația economică instabilă și oportunitățile limitate de carieră au un impact negativ în atragerea tinerilor în cercetare. Ca răspuns la această situație precară, autoritățile au pus în aplicare unele măsuri pentru a elimina barierele din calea mobilității cercetătorilor, pentru a oferi instruire și a face cariera mai atractivă. Au fost stabilite scheme speciale pentru atragerea și menținerea tinerilor în cercetare (de exemplu, bursele de excelență și bursele nominale ale Guvernului Republicii Moldova, proiectele pentru tinerii cercetători, premii anuale pentru tineri).

La nivel european, AȘM a recunoscut Carta europeană a cercetătorilor și Codul de conduită pentru recrutarea cercetătorilor și a semnat Declarația de Angajament de a furniza informații și servicii personalizate coordonate cercetătorilor prin intermediul rețelei paneuropene EURAXESS. În 2013, va fi lansat portalul național EURAXESS, dar măsuri adecvate de conștientizare a necesității respectării

acestor documente trebuie încă să fie luate în considerare. Aderarea la aceste inițiative europene încă nu a dus la acțiuni semnificative de politică a științei. Prin urmare, nu există nicio instituție din Republica Moldova care ar fi aprobat o Strategie a resurselor umane conformă principiilor europene și s-ar regăsi pe lista Instituțiilor HRS4R recunoscute la nivel european.

Politicile de recrutare nu sunt întotdeauna deschise, transparente și bazate pe merite. Concursurile sunt, de obicei, anunțate doar în limba română pe site-ul instituției și într-un ziar local și nu sunt plasate pe platforme europene online în limba engleză. Anunțurile conțin puțină informație despre posturi, nu includ criteriile de selectare sau componența comisiilor de selectare. Nu există reguli clare pentru formarea acestor comisii, iar ele nu includ, de obicei, membri externi. În cele mai dese cazuri, concursurile și numirile pentru o perioadă de 4 ani sunt doar o formalitate, deoarece posturile sunt ocupate de personalul deja angajat în instituție. Cercetătorii moldoveni la etapa R2 și, mai ales, la etapele R3 și R4 nu-și schimbă des locul de muncă. Această continuitate, precum și transparența limitată la recrutare și lipsa de cercetători străini indica un nivel redus de deschidere a sistemului național de cercetare-dezvoltare.

Obstacolele juridice și de alt ordin împiedică accesul transfrontalier la programele naționale și portabilitatea granturilor. Granturile și salariile scăzute îi inhibă pe cercetătorii străini de a lucra în Republica Moldova. Deschiderea cercetării naționale și schimbul de cercetători sunt facilitate mai mult prin programele internaționale bilaterale și multilaterale.

Studiile doctorale rămân, în mare parte, nereformate [7]. Acest fapt se datorează lipsei unui cadru legislativ adecvat, care ar stipula că doctoratul reprezintă al 3-lea ciclu al Procesului Bologna, chiar dacă Republica Moldova a aderat la acesta încă în anul 2005. CNAA a întreprins o serie de măsuri pentru asigurarea calității studiilor doctorale (concepție de reformare a studiilor doctorale, reguli de abilitare pentru conducătorii de doctorat, registre pentru doctoranzi și conducători de doctorat și alte acțiuni conforme Principiilor Salzburg și Recomandărilor EUA), iar unele universități și-au creat școli doctorale având la bază experiența europeană (USMF, ASEM, UTM și UnASM); însă, în lipsa unei legislații naționale în domeniu armonizate cu cea a țărilor UE, aceste acțiuni nu permit să se beneficieze de toate avantajele organizării studiilor doctorale conform principiilor doctoratului inovativ. Astfel, absolvenții sunt mai puțin pregătiți pentru piața muncii, pentru gestionarea proprietății intelectuale sau pentru înființarea unei companii proprii.

Per ansamblu, problema cea mai importantă pentru atractivitatea carierei și mobilitate rămâne nivelul scăzut al salariilor, al burselor și al investițiilor în infrastructură. Astfel, salariul mediu al unui colaborator științific în anul 2011 a fost de doar 190 euro [4].

4) Egalitatea dintre sexe și integrarea aspectelor legate de aceasta în cercetare - pentru a pune capăt irosirii talentelor, pe care nu ne-o putem permite, pentru a diversifica opiniile și abordările în domeniul cercetării, precum și pentru a încuraja excelența.

Femeile și bărbații au drepturi egale în educație și în obținerea de poziții în mediul academic și în alte instituții de cercetare-dezvoltare în Republica Moldova. Dar, în timp ce proporția femeilor în învățământul superior este mai mare decât cea a bărbaților, aceasta este mai mică la nivelul deținătorilor de grade științifice și în pozițiile academice. În special, în pozițiile de nivel înalt și în organismele de luare a deciziilor, ponderea femeilor este cu mult sub cea a bărbaților. De exemplu, în Asamblarea nou aleasă a AȘM (în 2013), care este organul suprem de conducere al științei în Republica Moldova, femeile reprezintă doar 7%. Unul dintre principalele motive este o atitudine tradițională față de rolul femeii în familie și în societate, în care funcțiile de conducere sunt ocupate în mare parte de colegii de sex masculin. Un alt motiv este infrastructura, marcată de o lipsă de facilități pentru îngrijirea copilului [8]. În știința națională se poate observa și o segregare orizontală, cu o predominare netă a femeilor în domeniul științelor sociale și o subreprezentare în științele tehnice.

În ultimii trei ani, nu au fost luate măsuri specifice în domeniul cercetării-dezvoltării pentru a spori egalitatea de șanse pentru femei și bărbați. Însă, la nivel național au fost aprobate o serie de acțiuni și legi pentru a asigura egalitatea de gen, care pot fi, de asemenea, aplicate în domeniul cercetării-dezvoltării. În particular, reglementările aprobate se referă la integrarea perspectivei de gen, a femeilor în procesul decizional, la ocuparea forței de muncă și la piața forței de muncă, la educație și sănătate, precum și la sensibilizarea opiniei publice cu privire la violența împotriva femeilor și traficul de ființe umane. Una din prevederile legislației este crearea unei unități de gen în fiecare din autoritățile administrației publice centrale.

În domeniul cercetării-dezvoltării nu au fost stabilite, până acum, nicio Cartă, plan de acțiuni, organ „gender” sau alte organisme de politici de gen. Nu au fost încă definite obiective și cote de gen. Integrarea dimensiunii de gen în elaborarea, eva-

luarea și implementarea cercetării, de asemenea, lipsește.

5) Optimizarea circulației cunoștințelor științifice, a accesului la acestea și a transferului lor, inclusiv prin ERA digital - pentru garantarea accesului la cunoștințe și a utilizării acestora de către toată lumea.

Principalul document juridic pentru sectorul științei în Republica Moldova, Codul cu privire la știință și inovare include o secțiune separată privind asigurarea informațională adecvată a sferei științei și inovării. Experții, însă, consideră că politica statului nu garantează suficient accesul liber la cercetările științifice finanțate din fonduri publice și că nu sunt stabilite mecanisme pentru a asigura accesul liber la resursele de informații științifice și tehnologice [9].

Accesul liber (Open acces – OA) și conservarea informațiilor științifice este promovată, în principal, de către Asociația Resurse Electronice pentru Republica Moldova (REM). În parteneriat cu EIFL, aceasta a reușit să dezvolte o mișcare OA activă în Republica Moldova. Ca urmare, a crescut conștientizarea cu privire la necesitatea accesului liber, mai multe organizații educaționale și științifice aderând la principiile OA, iar la unele instituții au început să fie create repozitoriile instituționale. O altă inițiativă în sensul asigurării accesului la rezultatele cercetărilor este Instrumentul Bibliometric Național dezvoltat de către Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale, care își propune să stocheze, clasifice și să măsoare date cu caracter public privind contribuțiile științifice ale tuturor cercetătorilor din sfera științei și inovării din Republica Moldova. În 2009, prima revistă din Republica Moldova a fost inclusă în registrul internațional DOAJ, numărul acestora crescând, între timp, până la 5. Repozitoriile OA din DOAR și ROAR înregistrează doar un repozitoriu digital din Republica Moldova, cel al CNAA privind tezele de doctorat.

O serie de măsuri au fost luate la nivel guvernamental pentru a garanta accesul la informații, inclusiv la informații științifice, pentru publicul larg. Au fost stabilite un portal guvernamental pentru baze de date și o platformă M-Cloud și au fost dezvoltate serviciile publice online. Sunt prevăzute și alte măsuri în proiectul Strategiei Moldova Digitală 2020. Unul dintre obiectivele documentului este digitalizarea completă și disponibilitatea patrimoniului științific. Accesul la internet (prin GEANT) și a tehnologiilor informaționale sunt puse la dispoziție de către asociația RENAM, un consorțiu format din mai multe instituții de cercetare și universități. RENAM se bazează pe cooperarea internațională în furnizarea acestor servicii.

Agenția pentru Inovare și Transfer Tehnologic (AITT) este responsabilă, în Republica Moldova, pentru transferul de tehnologie din sectorul public în cel privat și de promovarea inovării. Cele mai importante scheme de sprijin sunt proiectele de inovare și transfer tehnologic, precum și finanțarea infrastructurii de inovare și transfer tehnologic.

În ciuda acestor eforturi, schimbul de cunoștințe și circulația acestora între sectorul public și cel privat este recunoscut ca una dintre cele mai mari provocări pentru cercetare și inovare în Republica Moldova. Domeniul de aplicare a inițiativelor AITT este limitat, iar rezultatele lor sunt încă incerte [10]. Legăturile între organizațiile publice de cercetare, universități și antreprenoriat sunt încă slabe. Activitățile întreprinse se referă la transferul de tehnologie mai degrabă decât la alte tipuri de transfer de cunoștințe.

4. Concluzii

1) În ultima perioadă, în Republica Moldova au fost întreprinse un șir de acțiuni, de către diferiți „actori”, care se încadrează în prioritățile de finalizare a ERA, dar care, deseori, sunt măsuri singulare, necorelate între ele. Multe din activitățile planificate în documentele aprobate în 2013 (Pachetul de reforme și Strategia cercetării-dezvoltării până în 2020) sunt în concordanță cu prioritățile europene.

2) Analiza acțiunilor întreprinse sugerează că lipsește o viziune unică și o politică unitară pentru implementarea acțiunilor prioritare ERA și, cu atât mai mult, nu există un mecanism de evaluare internă a progreselor înregistrate.

3) Numărul și calitatea acțiunilor întreprinse pentru fiecare prioritate ERA variază semnificativ (prioritatea 2 și prioritatea 4 fiind exemplele cele mai elocvente privind implicarea selectivă a Republicii Moldova în realizarea acestora).

4) Lipsa inițiativelor naționale în cazul unor priorități europene creează impresia necunoașterii acestora în rândul factorilor de decizie și a comunității științifice.

5) Se impune intensificarea implementării priorităților ERA în Republica Moldova. Documentele de politici europene menționează că, constituirea spațiului comun reprezintă o ocazie pentru statele cu un nivel de performanță mai scăzut să își asume responsabilitatea pentru reformarea sistemelor lor de cercetare, stimulând un proces de specializare inteligentă și contribuind la suprimarea decalajului existent în domeniul inovării, iar UE prin programul Orizont 2020 și fondurile structurale își asumă angajamentul să sprijine aceste demersuri.

Bibliografie

- [1] *Europe 2020 Flagship Initiative Innovation Union*. COM(2010) 546 final – http://ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/innovation-union-communication_en.pdf (vizitat - 10.05.2013)
- [2] *A Reinforced European Research Area Partnership for Excellence and Growth*. COM(2012) 392 final – http://ec.europa.eu/euraxess/pdf/research_policies/era-communication_en.pdf (vizitat - 10.05.2013)
- [3] *European Council Conclusions. 4 February 2011* <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/11/st00/st00002-re01.en11.pdf> (vizitat – 10.05.2013)
- [4] *Rapoartele privind activitatea Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică și rezultatele științifice principale obținute în sfera științei și inovării: 2006-2010, 2011 și 2012* AȘM, Chișinău
- [5] *Datele Institutului UNESCO pentru Statistică* – http://stats.uis.unesco.org/unesco/TableView/document.aspx?ReportId=143&IF_Language=eng (vizitat - 30.04.2013)
- [6] *ERAWATCH Country page: Moldova* - http://erawatch.jrc.ec.europa.eu/erawatch/opencms/information/country_pages/md/country (vizitat - 10.05.2013)
- [7] Ciurea C. et al. *Sistemul de învățământ din Republica Moldova în contextul procesului Bologna: 2005-2011*. Chișinău: Fundația „Soros”, 2012, 94 p.
- [8] Antonov V. *Dimensiunea egalității de gen și măsuri pentru avansarea femeilor pe piața forței de muncă*. IDIS “Viitorul”, Monitorul Social, nr.10, 2011, 38 p.
- [9] Țurcan N. *Comunicarea științifică în contextul accesului deschis la informație*. Chișinău: CEP USM, 2012. 324 p.
- [10] OECD (2011), *Competitiveness and Private Sector Development, Republic of Moldova 2011: Fostering SME Development*, Competitiveness and Private Sector Development, OECD Publishing